

id. Szlávics László: Őnarckép, 1974. olaj-vászon, 140x100 cm

A kiállítás plakátja

Id. Szlávics László alkotásai a Szolnoki Galéria földszintjén, előtérben a Vadász, a Sámán és a Bevonulás c. alkotások.

Csiszár Róbert

SZLÁVICSTÓL – SZLÁVICSIG

IDŐSEBB ÉS IFJABB SZLÁVIC S ZLÁVIC LÁSZLÓ ÉLETMŰ KIÁLLÍTÁSA

A magyar kultúra napján (2020-ban) nyílt meg a Szolnoki Galériában apa és fia életmű-kiállítása. A hatszáz négyzetméter felülről kiállításon több mint 200 alkotás mutatta be a két művész életművét. A kiállított anyag nemcsak azért volt különleges, mert a magyar művészettörténet majdnegyven évet késett idősebb Szlávics László életművének bemutatásával, hanem azért is, mert a két életmű a szolnoki zsinagóga kiállítótermében találta meg azt a méltó helyet, ahol egymással és a szakrális téri világgal párbeszédben tudott a maga teljességében megmutatkozni és kibontakozni. A kiállítótér specifikumai oly rendkívüli módon találtak egymásra a két életmű minden darabjával, hogy túlzás nélkül mondhatjuk: bárhol rendezték volna meg, sehol ilyen lenyűgöző hatást nem mutatott volna. De miért is volt ennyire rendkívüli a kiállítás hatása? A kiállított műveket úgy lehetett elrendezni, hogy nemcsak tökéletesen megvalósult azok időrendisége, hanem azok téri látványukban, egészben mutatták meg a két életművet. Így idősebb Szlávics László alkotásaiban az emberi életet meghatározó egzisztenciális határhelyezeteinek élménye elementáris erővel tudott kibontakozni. Szobrai és festményei – melyek közül utóbbiak még sosem voltak kiállítva – alkotójukat a XX. századi magyar szürrealizmus legnagyobb alkotói közé helyezi. Mindegyik, életművét meghatározó alkotása szerepelt a kiállításon. A festmények közül az *Ítélet nincs* cíművel 1981-ben a magyar szürrealista művészet egyik ikonikus képét alkotta meg. Olyan mű ez, mint Dalinak az *Emlékezet állandósága* című képe. Nem tudjuk, hogy miért maradt el az ítélet, és azt sem, hogy az ÍTÉLET maradt-e el. Egy ítélet-végrehajtó hóhérbárd mered az égnek, melynek nyeléből fa sarjadt, de még ott van rajta valakinek vagy valakiknek a vére. Mellette egy elvágott, véres bakancs. A szép, nyugodt, emberkéz művelte tájban a piros virágok, melyek pipacsok is

lehetnének, furcsán véresre festik a szépen megművelt földet. Nem lehet tudni, hol és mikor, melyik korban. Merthogy megállt az idő. Beállt az emlékezet állandósága. A metafizikus-szürrealis állandóság, melyben a cselekmény soha nem ér véget és soha nem változik, egyszerre van, lesz és volt. Az ítélet elmaradt, de mementónak örök állandóságában itt maradt a véres, szakadt bakancs, emberi sorsvándorlásunk emlékére, a fává meredt véres hóhérbárd alatt, hogy aki még mer, el tudjon gondolkodni rajta.

Szobrai közül a *Bevonulás az életmű* egyik kiemelkedő alkotása, a kiállítás meghatározó darabja a mögötte álló másik művel, a *Sámánnal* együtt. E két mű uralja a teret, de nem elnyomja, hanem mellettük életre kelnek a hozzájuk képest apróbb szobrok is. A *Bevonulás* embertestű, sólyomfejű lény, mely magasba emeli a csuklyáját széttáró, halált hordozó, száját kitérő kobrát, nem ismeretlen a művészetben. Egyes szimbólumai a közép-amerikai indiánoktól a Mississippi vidékének indiánjain keresztül az egyiptomiakig mindenütt előfordulnak, de ebben az eklektikus, szürrealis formában nem. Mit is mond nekünk, hova vonul be a lény? Vagy inkább miért? A Mississippi vidékének indiánjai a madárembert természetfeletti istenségnek tartották, aki a felső világban a Nap, a Hold és a csillagok szellemeivel tart kapcsolatot. Itt a művész az egzisztencialista szürrealizmus eszközához nyúlva sűríti a nagy kultúrák szimbólumait. A madárember nyakában kereszt lóg. Kezében ott van a kígyó, utalva rá, hogy hatalma van felette. De mi felett? A kígyó ugyanis a megújulás, az új élet és a feltámadás jele, miként a kereszt is. Tulajdonképpen az egyetemes, mindenkor megújulni képes emberi kultúra és művészet vonul itt be. Az öntudatára ébredt tudattalan, a lelkierő és az intuitív bölcsesség. Maga a teremtő erő és hatalom. Mögötte az áldást adó *Sámán*, aki megáldja

id. Szlávics László: *Tengerparti reggeli*, 1974. vegyes technika, 50x67 cm

a *Bevonulást*. Miként látjuk, ez a Sámán nem ember, csak a „díszlete”, a maskja, a ruhája. Lába sincs, csak egy bot, mely már elkezdett kihajtani. Az embersámán szertartási ruhákat és szent tárgyakat viselt a természet szellemeinek megtestesülését és erejét megerősítendő. Ruhája, maskja azonosítja a szellemekkel, és aktiválja beavató, gyógyító vagy az ellenséget megtörő hatalmát. A művész itt nem egy törzsi sámánt mutat be alkotásában, hanem a SÁMÁNT. Mindazt belesűrítve, ami a beavató, közvetítő, megáldó erő és hatalom lényege. Ránézünk, csupa szimbólum. A palástja is lila, mely a bűnbocsátnak és a bűnbánatnak a színe kultúránkban. Palástján bogár mászik, jelezve, élettelen díszlet, mely azonban maga a létezés. A szellem ő, mely magában hordja a létezés alapját, mely a növényektől az állatokig, az emberig bezárólag biztosítja a benne részesülők számára a kibontakozást. A földből hajt ki, és magában foglal mindent, mi növényi, állati és emberi, mindent, amit úgy hívunk, létezés és létező. Drámáival, szépségeivel, sokszor nevetséges vagy szánalmas eseményeivel, amelyek mind-mind egy irányba hatnak. Egy irányba és egy véglet, az elmúlás felé.

id. Szlávics László: *Étélet nincs*, 1981. olaj-vászon, 70x80 cm

Ezt a kettősséget, a nemlételet és a lételet hordozza magában és jeleníti meg a művész. Az előtte lévő *Bevonulással* együtt megrendítő drámai erőt testesít meg. A születéstől a beavatottság és kibontakozás diadalán és magasztosságán át egészen az enyészetig bezárólag. Egy egzisztencialista művész valomása a létezés misztériumáról.

Az újrealista assemblage technikával készült művek közül a *Tengerparti reggeli* különféle tárgyak egymás mellé helyezésével létrehozott háromdimenziós alkotás. Jellegzetes stílusjegye, hogy nemcsak egymás mellé tesz tárgyakat, hanem át is festi őket, vagy az alap formáival és színével egybeolvaszt olyan tárgyakat, melyeknek amúgy nem sok közük van egymáshoz, ezzel egy teljesen új jelentéstartalmat adva nekik. Egy közös jelentést vagy hangulatot fejez ki velük. Művének alapja a kékre festett két fatábla, amely nemcsak a tenger változó kékségét idézi elénk, hanem kivágott, hullámos középső részével a tenger öblét is. Peremével pedig a reggeliző tálcát, mely egyben a tenger is. Mint ahogy a hússütő villa is egyúttal villa és Tritón szigonya, amivel enni lehet és kifogni a tenger gyümölcseit. A csigaház pedig kettős jelentésével nemcsak a tenger gyümölcseit jeleníti meg, hanem Tritón kagylókürtjét is, mellyel meghív minket erre az idilli

id. Szlávics László: *Bevonulás*.
200 cm, hegesztett vaslemez

eseményre. A művésznak ez az alkotása nem csak egy tárgykollázs. Színei által egy háromdimenziós kép, mely idilli élethelyzetet jelenít meg az örökkévalóságba ágyazva.

Idősebb Szlávics László a magyar és az európai szürrealista művészet egyik kiemelkedő alkotója volt. Mind kifejezőmódban, mind szakmai felkészültsége révén egyedi, senki másához nem fogható látásmóddal és technikai megoldásokkal létrehozott életművet hagyott hátra, amely szellemiségében, művészeti hitvallásában alapja volt a másik életmű, fia, ifjabb Szlávics László pályája kibontakozásának. A kiállításban, mely eddigi munkásságának válogatásából állt, megjelentek oroszobrai is. Az ifjabbik Szlávics művei, édesapjától

eltérően nem a metafizikus, szürrealista időtlenségben és állandóságban születtek. Műveiben az ellentétek és dinamikák kiegyenlítése ölt testet. Művészete játékos-filozofikus látásmódjával a téri játékoság és a létezés filozofikus paradoxonjában merevedik fémbe, fába, üvegbe, hogy az anyag merevségét felhasználva jelenítse meg a gondolat dinamikáját. Az ő műveiben nem záródik le a gondolat, az élmény és érzés, hanem szellemi táncrea és kalandra hívja és vezeti nézőjét. A kiállított anyagból így nála sem hiányoztak a meghatározó darabok.

Ifjabb Szlávics László Makrisz Agamemnon tanácsára kezdett el éremkészítéssel intenzíven foglalkozni. A nyolcvanas években nagy feltűnést keltett a kézi

ifj. Szlávics László: *Madarak*, 1988. színezüst, vert, 45 x 45 mm

véséssel készített verőtövekkel és a kézi éremvésséssel előállított alkotásaival. A vert érme készítésének gondolata, a negatívba vésett, öntött érmei kapcsán vetődött fel, amikor édesapja javasolta neki, hogy az acélba történő negatív véséssel készítsen verőtöveket. Ennek az eljárásnak a magyar éremművészetben van hagyománya, de igen kevesen alkalmazták. Művészi szinten meg annál is kevesebben. Biztos kezet és magas szintű technikai tudást kívánó műfajról van szó. Ezek a 45 mm-es érme a művész technikai tudásáról adnak képet.

A *Madarak-sorozat* érmei kivételes esztétikai tartalmat hordoznak, ahogy a formák felerősödnek a fényárnyék hatásokra, ahogy a madarak tollai térbe vannak emelve. A színezüst érmei visszaidéznek a japán fametszeteken és festett ládikákon megjelenő madarábrázolásokat. A kiállításon látható paradicsommadarakat, darukat, kolibriket és pelikánt ábrázoló érmei a magyar éremművészet ritkaságai, nem csak technikai előállításuk miatt, hanem formai, rajzi világuk miatt is. A motívumok rajzi megformálásukban, még egy ilyen rideg anyagon is, szinte

festőien, a pillanat életszerűségével és élményével ragadják meg e madarak életének pillanatait. Sokszor ilyen hétköznapi téma is tud elképesztő hatást közvetíteni. Műveiben észrevehető az apai szellemiségből hozott originalitás és egzisztencialista látásmód. Édesapjától eltérően művésze nem a metafizikus, szürrealista időtlenségben és állandóságban nyílik ki, hanem játékosabban, az ellentétek és dinamikák kiegyenlítésében ölt testet. Éremművészetével többször módosította, kitolta az éremművészet határait, s érmeiben ugyanaz a kiegyenlítődség figyelhető meg, mint Lao-Ce gondolataiban. Az itt is látható áttört *Dante emlékéremben* is szinte áramlik a tér. Az áttört részek formai hatáiraival tereli, vágja le és áramoltatja a teret. A tér nyitottságát és zártságát egyenlíti ki. Az ablakszerűen megnyitott érem, melyből Dante, mintha ablakon nézne ki, nem osztja meg az érmet elő- és hátoldala. Nem különül el az eleje és a hátulja. A művész kiváló karakterérzékkel ábrázolja Dante alakját, aki majdnem derékig látható az érmen. Nem a megszokott elől fej, hátul írás sémára készített alkotást láthatunk,

ifj. Szlávićs László: Dante, 2008.
bronz, öntött, 110 mm

ifj. Szlávićs László:
Este a székeleyknél, 2008.
fa, vegyes technika,
195 x 145 mm

hanem a szobrok körbejárhatóságának mintájára, finoman az érem vastagságát felhasználva, ravaszul térbe emelve ábrázolja a nagy költőt és filozófust, egyben az idézeteket is kompozíciós rendbe bevésve. Ötlelességével és originalitásával éri el, hogy nem a megszokott okból, az elő- és hátoldal megosztottsága miatt szeretnénk kezünkben forgatni a művét, hanem a benne rejlő formai és térbeli játékoság miatt.

Óraszobroiban – *Hús óra*, *Végső óra*, *Vadász óra*, *Pásztor óra*, *Száguldás* – nem az egzisztenciális feszültséget viszi tovább, hanem a dinamikák kiegyenlítődéset jelenti meg. E szemléletének eredménye az *Este a székeleyknél* című sorozat három kiemelkedő műve. Alkotójuk egyik kifejezési eszköze, hogy kiegyenlítődsre törekszik. Ez a fajta törekvése

és a különböző ellentétek egységben történő megragadásának képessége jellemzi a három darabból álló sorozatot. E műveiben a szakralitás útjára lép a művész, de nemcsak kifejezésmódban, hanem technikailag is. Az archaikus művészet eszközához nyúl, ugyanis a fát, mely természetes anyag, nem vésővel munkálja meg, hanem a természet erejével, a tűzzel. A tűzzel, mely a természet körforgásának is alapvető ereje. E tenyéri munkákban a fa natúr sárgássága visszaidézi a lenyugvó nap erejét. De műve visszaidéz még valamit. Az apai művészet örökölt gyökereit is, amelyben az ötlelesség, az originalitás munkál. Amelyben a művész egy olyan elemi erővel, mint a tűzzel, úgy tud alkotást létrehozni, hogy e természeti elem iránti alázata az égés folyamatának, véletlenszerűségének elfogadásával párosul.

Ahol a művészi felkészültség a véletlenszerűséggel harmóniába, kiegyenlítődsébe kerülve szolgálja az alkotást.

Hommage à Robert Capa. A XX. század legjelentősebb harctéri és dokumentarista fotósa, haditudósítója Friedman Endre néven látta meg a napvilágot Budapesten. Őt különböző háborúban fotózott. 1954. május 25-én esett el az indokínai háborúban. Ifjabb Szlávic László az újrealizmus eszközeit használva, egy korabeli fényképezőgéppel és némi öntőhomokkal létrehozott alkotásában tiszteleg Capa emléke előtt. Egyszerű szimbólumokkal, semmi cafrang, semmi pátosz. Egy nagyszerű haditudósító emlékének megörökítése ez a mű, két legfontosabb szimbólumával. Munkaeszközével, a fényképezőgéppel, valamint az idő és az örökkévalóság szimbólumával, a homokkal. Melyet, ha egy szűkített üvegbe helyezünk, kegyetlenül pergeti a perceket, életünk perceit is. A homok, mely folyton „folyik”, és szépen lassan elnyel mindent az örökkévalóságnak. De amely a pillanat erejét is mutatja. A pillanatképekét, melyeken emberek, nemzetek sorsa dőlt el, vagy éppen életük vége látható. Ifjabb Szlávic László nem portrét alkotott, hanem a Capa-életmű lényegét életének és tehetségének két legfontosabb momentumával ragadta meg. Az eszközt, mely rögzít minden meghatározó pillanatot, és az időt, melynek pillanataiban sorsunk születik. Egy alkotásba sűrített pillanat ez a mű. Amely a mások életének pillanataiból összeálló rövid életnek és életműnek állít emléket. Az életnek, melynek célja az emberi élet ritka és meghatározó pillanatainak és eseményeinek rögzítése volt. Tényként és talán tanúságként az utókor számára.

Szakrális művei csúcspontját képviselte a *Titkok kapuja*-sorozat. Ez a négy mű egyben a szellemi bejárata és kijárata is volt ennek a kiállításnak, melyben ez a két életmű úgy tudott egyszerre, egy térben megjelenni, hogy mind látványában, mind hatásában történelmet írt a Damjanich János Múzeum kiállításainak sorában.

(Szolnoki Galéria, 2020. január 22. – 2020. március 22.)

Ifj. Szlávic László:
Végző óra, 2009.
fa, vas, óraszerkezet,
vegyes technika, 235 cm

Ifj. Szlávics László:
Hommage à Robert Capa, 2015.
 homok, fényképezőgép, vas,
 160x150x150 mm

Ifj. Szlávics László: *Titkok kapuja*, részlet

Ifj. Szlávics László: *Titkok kapuja*.